

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

REÁLNÉ KONTRAKTY

římské právo obligační, zvláštní část

JUDr. Pavel Salák jr., Ph.D.

Zápatí prezentace

Obsah

- Druhy reálných kontraktů
- Základní rozdíly
- Mutuum
- Fenus
- Commodatum
- Depositum
- Depositum irregulare
- Pignus
- Innomináty - nejznámější smluvní typy

Druhy reálných kontraktů

-všechny reálné kontrakty jsou kauzální

■ Pojmenované

- MUTUUM
 - Zápůjčka
- COMMODATUM
 - Výpůjčka, půjčka
- DEPOSITUM
 - Úschova
- PIGNUS
 - Smlouva o zástavě ruční

■ Innomináty - nepojmenované

- DO UT DES
 - Dávám, abys dal
- DO UT FACIAS
 - Dávám, abys udělal
- FACIO UT DES
 - Dělán, abys dal
- FACIO UT FACIAS
 - Dělán, abys udělal

Např.: transactio /smír/, rem
permutatio /směnná smlouva/

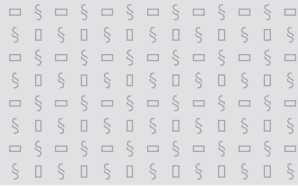
Základní rozdíly

Pojmenované

Innomináty

- Předmětem je jedna věc - ta se poskytuje a ta se také vrací
- Jsou neúplatné
- Jsou dvoustranné nerovné popř. jednostranné /mutuum/
- Jsou známy právu klasickému, patří do základní typologie kontraktů

- Předmětem jsou dvě věci, jedna se poskytuje a druhá se dává protihodnotou
- Protihodnota - jsou úplatné
- Jsou v zásadě synallagmata - dvoustranné rovné
- Jako samostatnou kategorii uznává až justiniánské právo

Pactum de contrahendo

- Smlouva vzniká až předáním věci
- Dohoda, že toto předání proběhne, je pouze pactum de contrahendo (např. pactum de mutuo dando)
- Pactum x smlouva o smlouvě budoucí
- Není závazné, leda by bylo provedeno formou stipulace

MUTUUM - ZÁPŮJČKA

- Cílem je poskytnout úvěr - věřitel převádí dlužníkovi do vlastnictví určité množství genericky určených věcí, ten je mu pak povinen totéž množství téhož druhu věci po určité době vrátit
- Neúplatné - věřitel nemá nárok na úroky x lze si je dohodnout vedle smlouvy /formou stipulace/
- SC Macedonianum - nelze půjčovat peníze synovi alieni iuris s doložkou, že vrátí, až bude sui (bude nežalovatelný)
- Jednostranný kontrakt (žalobu má jen věřitel)
- Žaloby jsou „actiones stricti iudicii“
- Druhy žalob:
 - Actio certae creditae pecuniae - předmětem zápůjčky jsou peníze
 - Actio certae creditae rei - obecně, jakákoliv genericky určená věc

FENUS - PŮJČKA S ÚROKY

■ Fenus nauticum

- Obdoba námořního pojištění - dlužník vrací peníze pouze v případě, že loď dorazí s nákladem do přístavu
- Aleatorní smlouva (riskantní) - výše úroků dohadována neformálně a původně libovolná /nad zákonnou sazbu/ za Justiniána usurae centesimae /12% ročně/

■ Fenus quasi nauticum - rybáři vyrážející na lov ryb

COMMODATUM - VÝPŮJČKA, PŮJČKA

- Půjčka věci individuálně určené
- Věřitel: komodant x dlužník: komodatář
- Individuálně určenou věc komodant na určitou dobu převede do bezplatného užívání komodatáře, ten je povinen mu ji po uvedené době neporušenou vrátit
- Komodatář musí pečovat péčí, kterou věnuje diligentissimus pater familias (custodia) - odpovídá i za cassus minor (např. za krádež)
- Dvoustranný nerovný kontrakt, actiones bonae fidei
- Actio commodati directa
 - komodant - na vydání věci, případně na vše, co k ní přibylo
- Actio commodati contraria
 - komodatář na úhradu nákladů, které užitečně vynaložil na věc, nebo pokud věc způsobila škodu, které mohl komodant předejít; komodatář má retenční právo

Precarium - výprosa

- Výprosa - bezplatné půjčení individuálně určené věci bez pevně daného časového omezení
- Vlastník může na prekaristovi žádat vrácení věci kdykoliv
- Prekarista původně nebyl chráněn, později chráněn interdikty x je jen detentor, ne držitel!
- Vlastník - praetorská žaloba na vydání věci (uznalo se, že jde o smlouvu)
- Justiniánské právo - innominát
- Význam ve středověku
- § 2189 an. zákona č. 89/2012 Sb.

DEPOSITUM - SMLOUVA O ÚSCHOVĚ

- Věřitel - deponent x dlužník - depozitář
- Deponent převede depozitáři do detence nějakou movitou věc, aby ji bezplatně ohlídal a na vyzvání deponentovi vrátil
- Depozitář nesmí věc užívat, odpovědnost za škodu: *dolus /vždy/*, *culpa in concreto /musí pečovat „jako o své vlastní věci - diligentia quam in suis“/*, *cassus minor /bylo-li dohodnuto, nebo pokud se vnutil/*
- Dvoustranný nerovný kontrakt, *actiones bonae fidei*
- Žaloby:
 - *Actio depositi directa* - na vrácení věci a vydání všeho, co k ní přibylo, depozitář nemůže žádat proti této žalobě kompenzaci, při nevydání věci se dopouští zpronevěry
 - *Actio depositi contraria* - na náhradu užitečně vynaložených nákladů

Zvláštní typy úschovy

- **Depositum irregulare - nepravidelné depositum**
 - Úschova genericky určených věcí, kdy se nevrací tytéž věci, ale věci téhož druhu - depozitář tedy může věc použít
 - Podobné mutuu x zde jde o prospěch deponenta
 - Je předchůdcem bankovníctví
- **Depositum miserabile** - pokud byla věc uschována v tísnivé situaci (např. požár, válečný konflikt) a depozitář odmítne věc vrátit, je možno jej žalovat na duplum (LDT)
- **Sekvestr** - osoba, u které si jiné osoby uložily věc, jež je předmětem vlastnického sporu. Sekvestr ji má vydat tomu, kdo bude určen vlastníkem, je odvozeným držitelem
 - §968 ABGB: *„Dá-li se věc, na kterou si někdo činí nárok, spornými stranami nebo soudem někomu v úschovu; sluje schovatel: sekvestr. Práva a povinnosti sekvestra posuzují se podle zásad zde stanovených.“*

Úschova v NOZ

§ 2402

Smlouvou o úschově se schovatel zavazuje převzít věc, aby ji pro uschovatele opatroval. Ve smlouvě lze ujednat, že schovatel může věc odevzdat do úschovy dalšímu schovateli.

§ 2403 odst. 1

Schovatel opatruje převzatou věc, jak bylo ujednáno, jinak tak pečlivě, jak to odpovídá povaze věci a jeho možnostem, aby na věci nevznikla škoda, a po uplynutí doby úschovy věc uschovateli vrátí spolu s tím, co k ní přibylo.

§ 2405

Užije-li schovatel převzatou věc pro sebe, umožní-li jinému užití věci nebo dá-li ji do úschovy jinému bez svolení uschovatele nebo bez nezbytné potřeby, nahradí uschovateli veškerou škodu, a to i nahodilou. To neplatí, prokáže-li schovatel, že by škoda postihla věc i jinak.

§ 2406 odst. 1

Uschovatel nahradí schovateli nezbytné náklady, které na věc při jejím opatrování vynaložil; náhrada jiných nákladů schovateli náleží, nebylo-li jinak ujednáno, jako nepřikázanému jednateli.

odst. 2

Úplata za úschovu náleží schovateli jen tehdy, bylo-li to ujednáno nebo plyne-li to ze zvyklostí, z předchozího styku stran nebo z předmětu činnosti schovatele.

PIGNUS - ZÁSTAVA RUČNÍ

- Má akcesorickou povahu k hlavní obligaci (typicky mutuu) - označení věřitel a dlužník je odvozeno z hlavní obligace
- Zástavnímu věřiteli se dlužníkem odevzdává do detence nějaká movitá nebo nemovitá věc, která slouží k zajištění pohledávky; pokud je dluh splacen /zanikne/, předmět zástavy se vrací
- Dvoustranný nerovný kontrakt, actiones bonae fidei
- Žaloby:
 - Actio pigneriticia directa - zástavce žádá navrácení zastavené věci, případně přebytku z prodeje z prodané zástavy
 - Actio pigneriticia contraria - zástavní věřitel žádá úhradu užitečných nákladů na věc, popř. náhradu škody, jež zástavou vznikla
- Obdobně je chráněna hypotéka

Věcně právní rozsah

- Zástavní věřitel je detentorem x s ochranou jako držitel
- Má i věcnou žalobu: vindicatio pignoris (proti dlužníkově vindikaci i proti třetím osobám)
- Zástava propadná - může si ji ponechat
- Zástava prodejná
 - Zástavní věřitel prodejem převádí vlastnické právo - ačkoliv není vlastník!
 - Částka, kterou získal z prodeje, slouží k uspokojení jeho pohledávky
 - Hyperocha - přebytek, který zbude po prodeji

INNOMINÁTY - REÁLNÉ KONTRAKTY NEPOJMENOVANÉ

- Situace s atypickou kauzou - jedna strana poskytla druhé nějaké plnění s očekáváním, že protistrana poskytne slíbené plnění
- Předklasické právo:
 - Nemá nárok na toto plnění - může jen žádat vrácení svého plnění - *condictio ob causam datorum*
- Klasické právo:
 - Praetor začíná poskytovat *actiones in factum* - *actio praescriptis verbis* (popisuje v úvodu vždy danou situaci), jsou to situace:
 - Podobné typizovaným kontraktům
 - *Nova negotia* - smlouvy vzniklé zcela nově

Justiniánské právo

- čtyři kategorie:
 - DO UT DES
 - DO UT FACIAS
 - FACIO UT DES
 - FACIO UT FACIAS
- Obecně jsou závazné všechny smlouvy, kde je dohodnuto vzájemné plnění a jedna ze stran již své plnění poskytla
- Žaloby:
 - Actio praescriptis verbis - vymožení protiplnění
 - Condictio ob causam datorum - na vrácení poskytnutého plnění
 - Condictio ob poenitentiam - na vrácení protiplnění, kde se oprávněný rozhodl odstoupit od smlouvy, než bylo protiplnění poskytnuto

INNOMINÁTY - nejznámější smluvní typy

- **ACTIO AESTIMATORIA - smlouva vetešnická**
 - Patrně nejstarší - je v praetorském ediktu /i speciální název actio de aestimato/
 - Jedna strana odevzdá druhé věc, kterou má druhá strana za smluvenou cenu prodat
 - Při úspěšném prodeji vrací částku a případný přebytek (prodal-li dráž) si nechává
 - Alternativní obligace (zaplatit sumu nebo vrátit věc) - příjemce odpovídá do míry custodie
- **REM PERMUTATIO - smlouva směnná**
 - Historicky společný základ /předchůdce/ smlouvy kupní
 - Sabiniáni - je to smlouva kupní x Prokuliáni - samostatný smluvní typ
 - Definitivně oddělil Justinián /viz Gai III.141 x Inst. 3.23.2/
 - Na rozdíl od koupě se převádí vlastnické právo - habere licere (nerušená držba) nestačí
- **TRANSACTIO - smír**
 - Strany si činí vzájemné ústupky, aby předešly soudnímu sporu
 - Innominát od Justiniána
- **PRECARIUM - výprosa**
 - Viz výše

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

PĚKNÝ DEN

Pavel Salák jr.